Trafikutskottets betänkande

1983/84:6

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1983/84:40 bil. 4)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1983/84:40 bil. 4 (kommunikationsdepartementet) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande departementschefen har anfört

dels om SJ:s investeringar (punkt D 1., s. 1–2).

dels om finansieringen av televerkets verksamhet (punkt H 1., s. 2).

Genom 1980 års strukturplan fastlades en planeringsram för SJ:s langsiktiga investeringsverksamhet (prop. 1980/81:20, TU 1980/81:6, rskr 1980/81:101). Enligt denna planeringsram skall SJ:s investeringar årligen öka med 5 % i reala termer under en femårsperiod vilken avslutas i och med budgetåret 1985/86. Enligt propositionen har SJ på senare tid utöver ordinarie investeringsanslag fått betydande belopp för att tidigarelägga investeringar m. m. i sysselsättningsfrämjande syfte. Sedan hösten 1982 har på detta sätt anvisats nära 450 milj. kr. Med hänsyn härtill och till behovet av att begränsa utgifterna på statsbudgeten bedömer föredragande departementschefen det som nödvändigt att sänka investeringsnivån. Föredraganden räknar med att minska investeringsramen för budgetåret 1984/85 med netto 200 milj. kr. Regeringen återkommer i budgetpropositionen vad gäller förutsättningen för och effekterna av den nu förordade neddragningen av SJ:s investeringsram.

En arbetsgrupp inom regeringskansliet har sett över vissa frågor som rör finansieringen av televerkets investeringar och formerna för statsmakternas styrning av verket. Som ett resultat av denna översyn har televerket lagt fram ett förslag till treårsplan för perioden 1984/85–1986/87. Föredraganden avser återkomma i budgetpropositionen med förslag till ställningstaganden med anledning av treårsplanen. Redan nu anmäler han emellertid att åtgärder därvid kommer att föreslås som medför en förstärkning av statsbudgeten med 300 milj. kr. fr. o. m. budgetåret 1984/85.

Motionerna

I motion 1983/84:100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 10–12),

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om SJ:s investeringar,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs på televerkets område,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om indragning av medel från postverkets konsolideringsfond.

Det framhålls i motionen att SJ i det närmaste utsattes för investeringsstopp under första hälften av 1970-talet. Enligt motionen måste den satsning på SJ som 1980 års strukturplan innebär fortsätta. Att nu avbryta investeringsprogrammet vore att riskera att SJ:s trend än en gång viker neråt. Motionärerna säger därför nej till besparingsförslaget vad gäller SJ.

Utan att nu ta ställning till televerkets treårsplan tillstyrks i motionen att statsbudgeten förstärks med 300 milj. kr. på televerkets område. Vidare föreslås att staten under budgetåret 1984/85 drar in 300 milj. kr. från postverkets konsolideringsfond på samma sätt som skett såväl föregående som innevarande budgetår.

I motion 1983/84:151 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs beträffande den i propositionen aviserade neddragningen av investeringsnivån inom SJ.

Det framhålls i motionen, bl. a. mot bakgrund av de stora skadorna på det belagda vägnätet, att åtgärder nu allvarligt måste prövas för att öka utnyttjandet av järnvägarna. Enligt motionen har investeringarna vid SJ, trots vissa ökade anslag, försummats. Kristendenserna vid Gävle vagnverkstad och behovet av spårupprustningar på västkustbanan och inlandsbanan framhålls särskilt. Av bl. a. dessa skäl yrkas avslag på den i propositionen föreslagna neddragningen av investeringsnivån.

Motionärerna godtar regeringens förslag till besparingar på televerkets område. Detta innebär emellertid inte att de sanktionerar de nya finansieringsprinciperna som televerkets styrelse föreslår i sin s. k. treårsplan.

Utskottet

I propositionen aviseras kommande besparingsförslag på SJ:s och televerkets verksamhetsområden på 200 resp. 300 milj. kr. Regeringen återkommer med en mer ingående redovisning av förslagen, som avser budgetåret 1984/85, i kommande budgetproposition. De aviserade besparingsförslagen har inte i nu förevarande sammanhang gett utskottet anledning till erinran. En närmare bedömning av förslagen måste anstå i avvaktan på att budgetpropositionen förelagts riksdagen. Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna 1983/84:100 (c) yrkande 10 och 1983/84:151 (vpk).

Syftet med yrkande 11 i motion 1983/84:100 (c) synes redan tillgodosett varför det inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I centermotionen föreslås vidare att staten nästa budgetår drar in 300 milj. kr. från postverkets konsolideringsfond. Utskottet finner för sin del ingen

anledning att i detta sammanhang ta upp frågan härom, vilken f. ö. kan komma att aktualiseras i kommande budgetproposition. Under hänvisning härtill avstyrks motionen i denna del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *statens järnvägar*
   att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84:100 (c) yrkande 10 och 1983/84:151 (vpk) lämnar utan erinran vad föredragande departementschefen härom anfört.
2. beträffande *televerket*
   att riksdagen
   a. lämnar utan erinran vad föredragande departementschefen härom anfört,
   b. lämnar motion 1983/84:100 (c) yrkande 11 utan åtgärd.
3. beträffande *postverket*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:100 (c) yrkande 12.

Stockholm den 29 november 1983

På trafikutskottets vägnar
ROLF CLARKSON

Närvarande: Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Olle Östrand (s), Per Stenmarck (m), Rune Torwald (c), Margit Sandéhn (s), Sten-Ove Sundström (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Sören Lekberg (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Lisbet Calner (s), och Margareta Persson (s).

Reservationer

1. Statens järnvägar (mom. 1)

Rune Torwald (c), Anna Wohlin-Andersson (c) och Sven Henricsson (vpk) anser

dels att det stycke av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "I propositionen " och slutar med "och 1983/84:151 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Riksdagen fattade i december 1980 beslut om en strukturplan för SJ som innebar att SJ:s investeringar i reala termer skulle öka med 5 % per år under budgetåren 1981/82–1985/86. Beslutet motiverades bl. a. med att investeringarna eftersatts under tidigare år.

Utskottet vill för sin del konstatera att de av föredraganden aviserade besparingarna på SJ:s verksamhetsområde i realiteten innebär en neddragning av SJ:s investeringsram med 300 milj. kr. Detta beror på att statens

andel av kostnaderna under nästa budgetår – 100 milj. kr. – för avtalet om lokaltågstrafiken i Storstockholm (prop. 1983/84:54) har medräknats i det nettobelopp om 200 milj. kr. som finns angivet i den nu behandlade propositionen.

Enligt utskottets mening är det av grundläggande betydelse för SJ:s möjligheter att hävda sig som ett effektivt transportföretag att beslutet om 1980 års strukturplan ligger fast. Ett avsteg från denna plan, på det sätt som regeringen nu aviserar, medför stora risker för att kvaliteten, kapaciteten och servicen på SJ:s tjänster försämras. Vidare innebär det att SJ:s möjligheter att rationalisera verksamheten försvåras. Av det anförda följer att utskottet inte kan godta vad som anförts i propositionen om besparingar på SJ:s verksamhetsområde.

Vad utskottet nu anfört, vilket innebär att syftet med motionerna 1983/84:100 (c) yrkande 10 och 1983/84:151 (vpk) blir tillgodosett, bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *statens järnvägar*
   att riksdagen med anledning av propositionen i denna del samt motionerna 1983/84:100 (c) yrkande 10 och 1983/84:151 (vpk) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. Postverket (mom. 3)

Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson (båda c) anser

dels att det stycke av utskottets yttrande som på s. 2 som börjar med "I centermotionen" och på s. 3 slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till det ansträngda ekonomiska läget tillstyrker utskottet förslaget i motion 1983/84:100 (c) att postverket under nästa budgetår skall göra en extra avskrivning av statskapitalet med 300 milj. kr. Förslaget innebär en långsiktig förstärkning av postverkets ekonomi.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *postverket*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:100 (c) yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört.

Särskilt yttrande

Postverket (mom. 3)

Rolf Clarkson, Per Stenmarck, Görel Bohlin och Göran Riegnell (alla m) anför:

I motion 1983/84:100 (c) yrkas att postverket under nästa budgetår skall göra en extra avskrivning av statskapitalet med 300 milj. kr.

Med tanke på det statsfinansiella läget anser vi att mycket talar för förslaget i motionen. Förslaget avser emellertid budgetåret 1984/85. Vi har därför för avsikt att återkomma till denna fråga under den allmänna motionstiden nästa år.